

XXI AMŽIAUS LIETUVOS STATISTIKOS BRUOŽAI

Dr. Jonas Markelevičius
Statistikos departamento generalinio direktoriaus pavaduotojas
Tel. (8 5) 236 4820
El. p. jonas.markelevicius@stat.gov.lt

Tik gerai informuota visuomenė gali būti demokratinė. Lietuvos valstybės statistika įžengė į XXI šimtmetį ne tik deklaruodama, bet ir įteisinusi bei įgyvendinusi svarbiausius demokratinės visuomenės statistikos principus.

SVARBIAUSIEJI FAKTAI IR BRUOŽAI

Lietuvos valstybės statistika įžengė į XXI šimtmetį šaliai siekiant narystės Europos Sąjungoje (ES) ir įgavusi integracijos į Europos statistikos sistemą pagreitį. Dvyliktoji dešimtmetis dėl narystės statistikos skyrius buvo „uždarytas“ 2000 m. kaip nereikalaujantis jokių pereinamųjų laikotarpių. Tai buvo didelis Lietuvos statistikų pasiekimas, kuris leido visus šalies oficialiosios statistikos rengėjus toliau tobulinti statistiką ir tapti jai pilnateise Europos statistikos sistemos (ESS) nare. Pagrindinį vaidmenį šiame procese atliko Statistikos departamentas prie Lietuvos Respublikos Vyriausybės, kuriam dažniausiai teko atstovauti Lietuvai derybinėse pozicijose statistikos klausimais. Šis dešimtmetis išklė aukštesnius reikalavimus koordinuojant oficialiąją statistiką šalyje siekiant visišką atitiktį ESS reikalavimams ir tenkinant augančius statistinės informacijos vartotojų poreikius. Koordinacinis vaidmuo pasireiškia rengiant ir derinant metines oficialiosios statistikos darbų programas, paskirstant darbus ir atsakomybę tarp valstybės statistiką rengiančių institucijų, atsiskaitant Vyriausybei už jų vykdymą, rengiant veiklos strategijas (šiuo metu įgyvendinami trečiojo strateginio laikotarpio iki 2012 m. tikslai ir uždaviniai), metodologiškai vadovaujant statistikai, inicijuojant statistikos srities teisės aktų rengimą ir atnaujinimą, stebint nacionalinės statistikos atitikimą ESS reikalavimams ir atstovaujant EK ir ET darbo grupėse ir komitetuose, organizuojant Statistikos Tarybos darbą, tvarkant metaduomenis, kaupiant ir sklaidžiant statistinę informaciją.

Siekdamas stiprinti ir modernizuoti Lietuvos statistikos sistemą, diegti naujas metodikas, taikyti šiuolaikinius duomenų rinkimo, apdorojimo ir sklaidos

metodus, užtikrinti oficialiosios statistikos prieinamumą, atitinkantį vartotojų poreikius, 1998–2005 m. departamentas aktyviai dalyvavo daugiašalėje PHARE programose (ES pagalba buvo teikiama ir įstojus į ES).

Prieš įžengiant į XXI šimtmetį, svarbiausieji europinės statistikos principai atspindėti 1999 m. atnaujintame Lietuvos Respublikos statistikos įstatyme, spėta priimti Visuotinio gyventojų ir būstų surašymo įstatymą, nors pats surašymas dėl nepakankamo pasirengimo buvo atidėtas 2001-iesiems.

Visuotinio gyventojų surašymo poreikis buvo akivaizdus nuo pat nepriklausomos Lietuvos valstybės atkūrimo dienos. Reikėjo užfiksuoti labai pasikeitusią Lietuvos Respublikos gyventojų demografinę ir tautinę sudėtį, kultūrinius, socialinius ir ekonominius požymius, būstų skaičių bei jų kokybę ir kt. 2001 m. spalio 30 d. Statistikos departamentas paskelbė pirmuosius duomenis apie šalies gyventojus pagal lytį ir pasiskirstymą Lietuvos teritorijoje.

Tuo pat metu buvo pradėta ruošti ir 2003 m. visuotiniam žemės ūkio surašymui. Antrasis nepriklausomos Lietuvos žemės ūkio surašymas vyko 2003 m. birželio 2–30 dienomis, buvo apklausiami privačios žemės savininkai ir žemės ūkio veiklos subjektai. Surašymas buvo rengiamas Lietuvos Respublikos ūkininkaujančių asmenų skaičiumi ir jų pasiskirstymui ūkių kategorijomis administraciniuose teritorijos vienetuose nustatyti, duomenims apie ūkininkavimo tikslus, ūkyje naudojamą žemę, žemės ūkio augalų pasėlius, sodus ir uogynus, žemės ūkio techniką, ūkinius pastatus, ne žemės ūkio verslus gauti, sužinoti užimtųjų skaičių ir jų darbo trukmę.

Į Europos statistikos sistemos (ESS) veiklą Lietuvos statistika įsitraukė nuo 2002 m. Dalyvavimas joje vaidino svarbų vaidmenį tobulinant statistikos departamento veiklą bei ugdant kvalifikuotus statistikos specialistus. Kartu plėtojamos ir tobulinamos informacinės technologijos.

Pagrindinis šių programų tikslas buvo padėti nacionalinėms statistikos tarnyboms įgyvendinti naujus ES statistikos teisės aktus, pagerinti statistinių duomenų rinkimo, apdorojimo metodus ir kitas

priemonės pagal vieningus metodus ir reikalavimus, ženkliai pagerinti statistinių duomenų kokybę (patikimumą, palyginamumą, prieinamumą, savalaikiškumą, išsamumą ir kitus).

2002 m. galima laikyti ir elektroninės statistinės atskaitomybės pradžia ir reikšmingu posūkiu diegiant naujas technologijas statistiniame procese. Naudojant pažangias informacines technologijas siekiama pagerinti statistinių ataskaitų pildymą, pagreitinti statistinės informacijos rengimo procesus, saugiau perduoti duomenis, sumažinti klaidų skaičių. Pirmiausia specialiomis programinėmis priemonėmis buvo elektronizuotos dažnesnio periodiškumo statistinės ataskaitos, tačiau didelio respondentų susidomėjimo elektroninėmis ataskaitomis pirmaisiais metais pasiekti nepavyko. Tik perėjus prie jau įprastos ABBYY technologinės platformos (ji kiek anksčiau įdiegta Valstybinėje mokesčių inspekcijoje), ūkio subjektų, teikiančių statistines ataskaitas elektronine forma, skaičius pradėjo sparčiai augti. 2009 m. elektronines ataskaitas teikia jau apie 45 proc. respondentų.

Regioninės statistikos reforma pradėta 2004 ir baigta 2005 m. Jos būtinumą lėmė tai, kad egzistavusi sistema buvo trijų lygmenų: šalies, apskričių ir savivaldybių, t. y. sudėtingesnė negu sovietiniu laikotarpiu. Tuo tarpu Vakarų Europos šalyse statistikos sistemos dažniausiai buvo visiškai arba iš dalies centralizuotos ir todėl gerokai efektyvesnės. Be to, informacinių technologijų plėtra sukūrė prielaidas modernioms statistinių duomenų surinkimo priemonėms diegti. Dėl šios priežasties miestų ir rajonų statistikos skyriai, kaip savarankiški juridiniai asmenys, buvo panaikinti ir įkurtos 43 vyriausiųjų statistikų savivaldybėms pareigybės, priskiriant joms statistinių ataskaitų (popierinių) surinkimo bei savivaldybių vartotojų aprūpinimo statistine informacija ir organizacines funkcijas. Tačiau 2009 m. liepos mėn. dėl prasidėjusios ekonominės finansinės krizės ir reikšmingai sumažintų asignavimų oficialiajai statistikai tvarkyti šias pareigybes teko panaikinti, o sumažėjusias paskutiniuoju metu funkcijas perduoti penkioms teritorinėms statistikos valdyboms (TSV): Vilniaus, Kauno, Klaipėdos, Šiaulių ir Panevėžio. Pastarosios, išskyrus Vilniaus, taip pat reformos metu buvo įsteigtos vietoje iki tol egzistavusių dešimties apskričių statistikos valdybų. Kauno TSV perėmė Alytaus ir Marijampolės valdybų, Klaipėdos – Tauragės valdybos, Šiaulių – Telšių, Panevėžio – Utenos valdybos funkcijas. Vietoje apskričių statistikos valdybų įsteigtoms TSV pavestos labai svarbios statistinių duomenų surinkimo ir tvarkymo, o taip pat – regioninės valdžios aprūpinimo statistine informacija funkcijos. Kartu sukurtas uždaras tinklas statistiniams duomenims saugiai perduoti. Sukurtos darbo vietos veikia kaip nutolusios

užtikrinant prieigą prie visų Statistikos departamento informacinių išteklių: statistinio registro, klasifikatorių, statistinių duomenų bazių.

Ypač reikšmingi buvo 2004 m., kai Lietuvai tapus Europos Sąjungos nare šalies oficialioji statistika įsijungė į Europos statistikos sistemą (ESS). Sparčiai augo ir Statistikos departamento biudžetas. Įskaitant ES grantus ir pereinamojo laikotarpio projektus, finansavimas išaugo nuo 9,4 eurų 2004 m. iki 12,5 mln. eurų 2007 m. Tai padėjo užtikrinti ESS reikalavimų įgyvendinimą ir sparčią Lietuvos oficialiosios statistikos ir jos infrastruktūros plėtrą.

2005 m. ES Statistikos programų komitetas patvirtino ir paskelbė Europos statistikos praktikos kodeksą, taip paspartindamas penkiolikos pagrindinių principų įgyvendinimą ne tik Statistikos departamente, bet ir kitose oficialiąją statistiką tvarkančiose institucijose.

2007 m. lapkričio mėn. Lietuvos statistikos sistema pripažinta kaip atitinkanti ISO: 9001-2000 reikalavimus. Įteiktas kokybės standarto reikalavimų atitikimą patvirtinantis sertifikatas.

Nuo 2002 m. rengiamoms Statistikos departamento veiklos strategijoms įgyvendinti kasmet sudaromi veiklos planai, o nuo 2006 m. – asmeniniai metiniai darbuotojų veiklos planai. Kas ketvirtį stebimas metinių veiklos planų įgyvendinimas, informacija teikiama Statistikos departamento kolegijai. Darbuotojų asmeninės metinės veiklos planavimas leidžia ne tik įvertinti darbuotojų veiklą, bet ir padeda kiekvienam suvokti savo indėlį įgyvendinant Statistikos departamento misiją, strateginius tikslus ir uždavinius. Atsižvelgiant į nustatytus Statistikos departamento strateginius tikslus, sudaromi personalo plėtros ir mokymų planai, kurių tikslas – pertvarkyti strateginio planavimo sistemą į informacines technologijas valdomą bendrą planavimo sistemą, leidžiančią kiekvieną darbuotoją įtraukti į strateginių tikslų ir uždavinių įgyvendinimą.

Strateginiu laikotarpiu iki 2012 m. svarbiu uždaviniu išlieka teisės aktų suderinamumo užtikrinimas, jų vykdymo sistemingos stebėsenos stiprinimas bei statistikos tyrimų ir darbų reglamentavimas, inicijuojant ES, šalies ar vidaus teisės aktų priėmimą, naujus tyrimus ir darbus pagrindžiant finansiniais ir žmogiškaisiais ištekliais.

Statistikos departamentas tęsia aktyvų dalyvavimą ESS veikloje (Statistikos programos (SPC), nuo 2009 m. – ESSC), Pinigų, finansų ir mokėjimų balanso statistikos (CMFB) ir kitų komitetų darbe) bei ES Tarybos darbo grupės statistikos klausimais posėdžiuose, sprendžiant strateginius ESS klausimus.

Nuo 2008 m. ketverius metus Statistikos departamentas atstovauja Lietuvos statistikai Jungtinių

Tautų Statistikos komisijoje. Stiprinant Lietuvos statistikos sistemos įvaizdį Europoje, 2008 m. Lietuvoje buvo organizuota naštos respondentams mažinimo temai skirta nacionalinių statistikos tarnybų generalinių direktorių (DGINS) konferencija, kurioje buvo aptarti statistikai aktualūs strateginiai klausimai, susiję su ESS plėtra ir Europos statistikos kokybės gerinimu.

Sukurta darbuotojų veiklos vertinimo sistema, kuri, įdiegus asmeninės veiklos planavimo sistemą, leidžia objektyviai įvertinti kiekvieno darbuotojo veiklos rezultatus ir siūlyti tinkamas motyvavimo priemones. Veikia Darbo laiko sąnaudų vertinimo sistema, kurios duomenys naudojami vertinant darbuotojų darbo krūvį, nuo 2006 m. – biudžeto planavimui ir jo vykdymo analizei, numatant ir įgyvendinant kokybės valdymo priemones. Artimiausiu metu šios sistemos rezultatai bus pradėti taikyti veiklos procesams gerinti, sukurtas išteklių panaudojimo analizės mechanizmas, t. y. bus atliekamas analogiškų darbų, statistinių tyrimų, procesų laiko ir finansinių sąnaudų palyginimas.

Toliau ketinama tobulinti mokymo sistemą – mokymų planai turi maksimaliai atitikti Statistikos departamento strateginius tikslus bei darbuotojų asmeninius karjeros planus ir sudaryti darbuotojams galimybę įvykdyti šiuose planuose numatytus uždavinius. Numatyta reformuoti mokymų sistemą, didesnę dėmesį skirti žinių, kurias perteiktų Statistikos departamento specialistai, sklaidai.

Sėkmingai pradėta ekspertinės pagalbos teikimo kitų šalių statistikos tarnyboms ir statistinės informacijos vartotojų statistinio raštingumo plėtra įpareigoja ugdyti ekspertus – plėsti ratą darbuotojų, kurie gebėtų skaityti paskaitas, rengti seminarus darbuotojams ir vartotojams bei teikti ekspertinę pagalbą kitų šalių statistikos tarnyboms įvairiose statistikos ar statistikos sistemos tobulinimo srityse.

Kas ketvirtį atliekama metinių veiklos planų vykdymo stebėseną, analizuojama pasiekta pažanga, sunkumai ir problemos, teikiami siūlymai jiems šalinti. Ketvirtinės metinių veiklos planų vykdymo ataskaitos pristatomos Statistikos departamento kolegijai.

Šiuo metu diegiama veiklos ir išteklių planavimo bei apskaitos sistema, leisianti pagerinti sąnaudų kontrolę, finansinių išteklių planavimą, jų panaudojimo stebėseną, sudaryti projektų apskaitą, taip pat palyginti analogiškų darbų ir paslaugų finansines bei darbo laiko sąnaudas, o kainodarą grįsti realiai patirtų išlaidų principu.

Nuo 2006 m. veikia nemokamos statistinės informacijos sklaidos sistema, o 2009 m. vykdomi baigiamieji integruotos statistinės informacinės sistemos diegimo darbai.

STATISTINIŲ DUOMENŲ SURINKIMO, STATISTINĖS INFORMACIJOS RENGIMO IR SKLAIDOS PROCESŲ TOBULINIMAS

Pagrindinis tikslas rengiant valstybės statistiką – nuolat gerinti statistinės informacijos kokybės parametrus optimizuojant jos rengimo (statistinius) procesus. Statistinių duomenų surinkimas, statistinės informacijos rengimas yra pagrindiniai veiklos procesai, lemiantys statistinės informacijos kokybę. Daug dėmesio buvo skiriama šiam procesui analizuoti ir dokumentuoti: parengtos procesų schemos ir aprašai (statistinio tyrimo metodikos rengimo, statistinių ataskaitų formų rengimo, tvirtinimo ir testavimo, statistinių duomenų redagavimo, jų kokybę nusakančių požymių fiksavimo ir kiti). Detalizuoti atskirų statistinių tyrimų subprocesai. Taip pat apibrėžta darbuotojų atsakomybė vykdant statistinius tyrimus, atliekami statistinių tyrimų vadovų savęs vertinimai. Daug dėmesio skiriama konkrečios statistinės informacijos rengimui dokumentuoti: parengti bendrieji tyrimo planai, Metodinėje komisijoje svarstomos atnaujintos ir naujų statistinių tyrimų metodikos, testuojamos naujų statistinių tyrimų statistinių ataskaitų formos. Parengtos ir paskelbtos interneto svetainėje statistinių tyrimų metodikų santrumpos, pradėti rengti ir skelbti statistinių rodiklių kokybės aprašai.

2007 m. pradėtas reorganizuoti gyventojų apklausas atliekančių klausėjų tinklas, siekiant racionaliau paskirstyti darbo krūvį, efektyviau panaudoti išteklius, kompiuterizuoti apklausas.

Statistiniuose tyrimuose diejami matematiniai metodai: taikomi šiuolaikiniai imčių metodai, pašalinus sezono ir darbo dienų skaičiaus įtaką perskaičiuojamos tam tikrų statistinių rodiklių laiko eilutės, statistiniams rodikliams vertinti taikomi ekonometriniai, o statistinių duomenų kokybės analizei – matematinės statistikos metodai. Pritaikius ekonometrinius metodus buvo sutrumpintas aktualių trumpojo laikotarpio rodiklių (pvz., BVP) skelbimo terminas.

Diejami tarptautiniai ir nacionaliniai klasifikatoriai: parengta Europos Bendrijos statistinio ekonominės veiklos rūšių klasifikatoriaus naujos redakcijos (NACE 2 red.) lietuviška versija (EVRK 2 red.). Statistiniame ūkio subjektų registre ūkio subjektai perkoduoti pagal naują versiją.

STATISTIKOS SRIČIŲ PLĖTRA

Socialinė ir demografinė statistika. Didžioji socialinės statistikos dalis buvo rengiama ES šalių narių džen-telmeniškų susitarimų pagrindu arba pagal Eurostato ir Jungtinių Tautų rekomendacijas. Rengiant analitinius pranešimus apie demografinę ir socialinę šalies

raidą, bendradarbiauta su mokslininkais, demografais, sociologais, ekonomistais. Statistinei informacijai rengti vis plačiau naudojami Gyventojų registro centrinės duomenų bazės ir kiti administraciniai duomenys.

Padidinto susidomėjimo susilaukė rengiama lyčių statistika. Ji atspindi moterų ir vyrų padėtį įvairiose gyvenimo srityse ir yra svarbi lyčių lygių galimybių visuomenėje statistinės analizei. O suintensyvėjus migracijos procesams ypač svarbi tapo tarptautinės migracijos statistika. Remiantis Jungtinių Tautų rekomendacijomis ir nacionaliniais teisės aktais, 2006 ir 2007 m. atlikti statistiniai tyrimai, leidę įvertinti nedeklaruotos emigracijos srautus, emigrantų demografines ir socialines charakteristikas. Atliekami visuotinio gyventojų ir būstų 2011 m. surašymo parengiamieji darbai: nagrinėjamos Jungtinių Tautų ir Eurostato rekomendacijos, analizuojamos administracinių ir statistinių tyrimų duomenų panaudojimo surašymui atlikti galimybės, tiriami vartotojų poreikiai, tobulinama ir plečiama darbo apmokėjimo ir darbo sąnaudų, užimtumo ir laisvų darbo vietų, gyvenimo lygio, socialinės apsaugos ir sveikatos, švietimo, kultūros statistikos sritys. Tolimesnis tikslas – išplėsti socialinę ir demografinę statistiką rodikliais, geriau atspindinčiais šalies socialinę ir demografinę padėtį ir raidos tendencijas.

Verslo statistika. Nauji ekonomikos reiškiniai – rinkos globalizacija, didėjanti paslaugų svarba, aplinkos apsaugos procesai, informacijos visuomenės plėtra, žemės ūkio struktūros pokyčiai naujajame dešimtmetyje, ypač Lietuvai tapus ES nare – įpareigojo šiuos reiškinius statistiškai stebėti. Verslo statistika atspindi šiuos procesus ir teikia savalaikę ir aukštos kokybės statistinę informaciją apie struktūrinius ekonomikos, taip pat verslo sektoriaus pasikeitimus. Statistiniai duomenys apie įmonių verslą yra naudojami verslo konkurencingumo, našumo ir augimo analizei, taip pat Lisabonos strategijos įgyvendinimo programai stebėti. Daug pastangų įdėta tobulinant statistinį ūkio subjektų registrą kartu naudojant administracinius ir statistinių tyrimų duomenų šaltinius. Pagerėjus registro kokybei, sumažėjo nerastų įmonių skaičius, išaugo įmonių atsiskaitymo lygis. Prie reikšmingesnių šio laikotarpio verslo statistinių tyrimų galima priskirti įmonių struktūros, verslo tendencijų, su užsieniu susijusių įmonių, mokslo, technologijų ir inovacijų, turizmo, energetikos, transporto ir kitus statistinius tyrimus. Rengiami žemės ūkio statistiniai rodikliai ir toliau išlieka labai svarbūs ES bendrajai žemės ūkio politikai vykdyti. Žemės ūkio statistika sudaro sąlygas analizuoti žemės ūkio ir aplinkosaugos padėtį, formuoti žemės ūkio politiką bei pagrįsti ES paramą žemės ūkio plėtrai. Naujoms politikos problemoms –

kaimo plėtrai, aplinkos apsaugos suderinamumui ir poveikiui, maisto saugai spręsti reikia vis naujos statistinės informacijos.

Aplinkosaugos statistinė informacija rengiama apie gamtos išteklių naudojimą, išlaidas aplinkos apsaugai. 2007 m. atliktas atliekų susidarymo ir tvarkymo žemės ūkyje, miškininkystėje ir žuvininkystėje statistinis tyrimas. Įgyvendintas aplinkos sąskaitų diegimo bandomasis projektas. Artimiausiu strateginiu laikotarpiu numatoma išplėsti verslo statistiką siekiant atspindėti ekonomikos globalizaciją, įmonių verslumą ir konkurencingumą, rengti detalesnę ir operatyvesnę statistinę informaciją apie verslą.

Makroekonomikos statistika. Viena iš paklausiausių statistikos sričių pastarąjį dešimtmetį išliko makroekonomikos statistika (nacionalinės sąskaitos, kainų, užsienio prekybos statistika). Jau 2001 m. Vyriausybės nutarimu buvo įteisinta 1995 m. Europos sąskaitų sistema (ESS'1995). Lietuvai įstojus į ES didžioji statistinės informacijos dalis yra tiesiogiai reglamentuojama, kartu privalomai rengiama ir teikiama Eurostatui pagal ES lygiu patvirtintą duomenų perdavimo programą. Pagrindinis dėmesys, rengiant nacionalinių sąskaitų rodiklius, skiriamas ESS'95 duomenų perdavimo į Eurostatą programos reikalavimams, papildomiems rodikliams, ypačingai valdžios sektoriaus finansų statistikos srityje, jų pateikimui laiku ir patikimumui. Vartotojams pateikiamos revizuotos nacionalinių sąskaitų rodiklių laiko eilutės, įdiegtas grandininio susiejimo metodas rodiklių pokyčiams realiau įvertinti, ekonomikos sektorių ilgalaikio materialiojo turto atsargos įvertintos atkuriamąja verte, Eurostatui pateiktas bendrųjų nacionalinių pajamų (BNP) šaltinių ir metodų aprašas, užtikrinantis ES nuosavų išteklių statistikos skaidrumą. Sutrumpintas ketvirtinio bendrojo vidaus produkto (BVP) pirmojo ir antrojo įverčio skelbimas (pirmojo – iki 28, antrojo – iki 60 dienų ataskaitiniam laikotarpiui pasibaigus). Valdžios sektoriaus skolos ir perviršinio deficito (PDP), nuosavų išteklių skaičiavimo, bendrųjų nacionalinių pajamų, suderinto vartotojų kainų indekso rodiklių rengimo reikalai buvo tikrinti Europos Komisijos ir Europos centrinio banko ekspertų (PDP – reguliariai) ir įvertinti be reikšmingų pastabų.

Išskirtinis Statistikos departamento atliekamas darbas yra metinė valstybės turto ataskaita. Pagal Valstybės ir savivaldybių turto valdymo ir disponavimo juo įstatymo nuostatas ūkio subjektų pateiktų duomenų teisingumą tikrina Valstybės kontrolė, o tai suteikia galimybę patikslinti ataskaitos rodiklius. Patikslinta Valstybės turto ataskaita teikiama Vyriausybei svarstyti ir Valstybės kontrolei tikrinti. Galiausiai ataskaita ir Valstybės kontrolės išvada teikiama Seimui. Ataskaita atspindi valstybės turto struktūrą ir pokyčius. Tačiau

dar yra neišspręstų tikrosios turto vertės nustatymo problemų.

Rengiami ir Eurostatui teikiami statistiniai duomenys, reikalingi šalių nacionalinių valiutų perkamosios galios paritetams nustatyti ir pagrindinio makroekonomikos rodiklio – bendrojo vidaus produkto (BVP) – tarptautiniams palyginimams atlikti.

Įgyvendinant naujus ES reikalavimus ir standartus, skaičiuojamas importo kainų indeksas, vartojimo prekių ir paslaugų kainų statistiniai duomenys surenkami naudojant delninius kompiuterius, pastaraisiais metais pradėti skaičiuoti ir skelbti nauji indeksai: suderintas vartotojų kainų pagal pastovius mokesčius ir paslaugų produkcijos kainų, tęsiami bandomojo būsto pardavimo kainų indekso darbai, parengta šio indekso skaičiavimo metodika.

Užsienio prekybos statistikos srityje buvo įdiegta Intrastato sistema, kuri tapo būtina Lietuvai įstojus į ES. Ją tobulinant supaprastinta Kombinuotoji nomenklatura (sumažintas pozicijų skaičius), pagerintas statistinių duomenų rinkimas ir rengimas, sutrumpinti informacijos parengimo terminai, rengiami rodiklių kokybės aprašai.

Makroekonomikos statistikos tolimesnės plėtros tikslas – rengti papildomus makroekonomikos rodiklius, reikalingus kompleksinei ūkio raidos stebėsenai, makroekonomikos prognozėms, šalies ir ES ekonomikos politikos ir valdymo sprendimams pagrįsti ūkio globalizacijos ir dinamiškų pokyčių sąlygomis, ir juos skleisti atsižvelgiant į kintančius vartotojų poreikius.

Regioninė statistika. Lietuvai įstojus ES regioninė statistika tapo prioritetinė, nes regioninių statistinių duomenų palyginamumui su ES šalimis užtikrinti 2003 m. buvo priimtas ES reglamentas dėl bendro statistinių teritorinių vienetų klasifikatorius (NUTS). Pagal įteisintus ES teritorinių statistinių vienetų nomenklaturės lygių atitikmenis Lietuvoje NUTS 1 ir NUTS 2 lygiai yra visa šalis, NUTS 3 lygis – apskritys. Mažesnius teritorinius vienetus atitinka savivaldybės ir seniūnijos.

Šiuo metu daugiausia statistinės informacijos skelbiama pagal apskritis. Pagal savivaldybes rengiama pagrindinė demografinė, švietimo ir kultūros, sveikatos ir socialinės apsaugos, teisėsaugos ir teisėtvarkos, statybos, investicijų, vidaus prekybos, transporto, paslaugų mokesčių, darbo statistika, taip pat bedarbių skaičiaus, svarbiausių gaminių gamybos, žemės ūkio ir aplinkosaugos būklės, verslo struktūros rodikliai. Pagal seniūnijas (NUTS 5) teikiama tik visuotinių 2001 m. gyventojų ir būstų bei 2003 m. žemės ūkio surašymų statistinė informacija.

Nuo 2007 m. pradėti skaičiuoti ketvirtiniai darbo užmokesčio rodikliai pagal apskritis.

Kartu su Vidaus reikalų ir Ūkio ministerijomis, kaip Vyriausybės programos įgyvendinimo viena iš priemonių, 2006 ir 2008 m. parengti ir išleisti ekonominės ir socialinės apžvalgos leidiniai „Lietuvos regionų portretas“ lietuvių ir anglų kalbomis, popierine ir elektronine formomis.

Statistinės informacijos vartotojų patogumui 2007 m. regioninių duomenų bazė, integruota į Rodiklių duomenų bazę, yra nuolat papildoma statistine informacija pagal apskritis ir savivaldybes.

Regioninei statistikai tobulinti ir plėtoti dalyvaujama ES regioninės statistikos projektuose, pvz., gyvenimo kokybę kaimo vietovėse apibūdinančiai statistikai rengti, miestų audito, skirto gyvenimo kokybei ES miestuose įvertinti.

Regioninės statistikos plėtros galimybes lemia daug veiksnių, pvz., dėl palyginti mažų statistinių tyrimų imčių statistinės informacijos kokybė detalesniu regioniniu lygmeniu yra nepakankama, o statistiniai rodikliai ne visada patikimi. Todėl administracinių duomenų šaltinių panaudojimas bei įvairių matematinų metodų taikymas išplečia regioninės statistikos galimybes.

Formuojant regioninę politiką ir planuojant regionų reformą toliau labai svarbu dabar ir ateityje plėtoti tam pritaikytą statistinių regioninių rodiklių sistemą, objektyviai atspindėti regionų socialinius bei ekonominius skirtumus.

KOKYBĖS VADYBA

Pastarąjį oficialiosios statistikos raidos dešimtmetį galima įvardyti kaip intensyvaus kokybės gerinimo laikotarpį. Jau 2002 m. vienu iš strateginių prioritetų įvardytas sisteminis kokybės valdymas ir kokybės vadybos sistemos kūrimas. Statistikos departamentas aktyviai pradėjo šiuos darbus. Siekiant pasirinkti labiausiai institucijos specifiką ir poreikius atitinkančią kokybės vadybos principų diegimo strategiją, 2002–2004 m. buvo atlikta detali kokybės vadybos modelių analizė. Keitėsi kokybiškos statistinės informacijos samprata. Nuo statistinės informacijos kokybės, siaurąja prasme suprantamos kaip statistinės informacijos tikslumas, pereita prie statistinės informacijos kokybės, kaip visų reikalavimų sistemos, apimančios statistinės informacijos reikalingumą, tikslumą, savalaikiškumą ir punktualumą, aiškumą ir prieinamumą, suderinamumą ir palyginamumą, vertinimo. 2005 m. esminius reikalavimus Europos statistikos sistemai įvardijo Europos statistikos praktikos kodeksas. Kodekse apibrėžti Europos statistiką tvarkančių institucijų profesinio nepriklausomumo, išteklių pakankamumo, sąnaudų efektyvumo, statistinių duomenų konfidencialumo, rengiamos statistinės informacijos kokybės,

naštos respondentams mažinimo bei minėti statistinės informacijos kokybės principai. Europos statistikos tarnybose didelis dėmesys pradėtas skirti sisteminiam kokybės valdymui. Statistikos departamente 2005 m. pradėti vadybos sistemos, atitinkančios Kokybės vadybos sistemų standarto ISO 9001:2000 reikalavimus, diegimo darbai, kurie buvo baigti 2007 m. Statistikos departamentas tapo antra Europos statistikos tarnyba (pirmoji – Slovakijos statistikos tarnyba), įvertinta atitikties Kokybės vadybos sistemų standarto ISO 9001:2000 reikalavimams sertifikatu. 2009 m. balandžio mėn. nepriklausomų sertifikavimo įstaigos „Bureau Veritas Certification Lietuva“ auditorių grupė įvertino Statistikos departamento vadybos sistemos atitiktį naujosios Kokybės vadybos sistemų standarto ISO 9001:2008 redakcijos reikalavimams ir suteikė atitikties šiems reikalavimams sertifikatą.

2007 m. pagrindinės Statistikos departamento veiklos kryptys užtikrinant statistinės informacijos kokybę buvo nustatytos Statistikos departamento kokybės politikoje, kuri įpareigojo gerinti statistinės informacijos ir teikiamų paslaugų vartotojams kokybę, mažinti naštą respondentams, stiprinti ryšius su kitomis oficialiąją statistiką tvarkančiomis institucijomis, didinti darbuotojų iniciatyvumą ir atsakomybę, efektyviau panaudoti išteklius.

Siekdamas užtikrinti statistinės informacijos kokybę ir efektyviai organizuoti jos rengimo darbus, Statistikos departamentas įdiegė statistinių tyrimų vadovų savęs vertinimo sistemą, kuri leidžia nustatyti statistinio tyrimo organizavimo trūkumus, gerintinas sritis. 2007 m. sukurta Statistikos departamento veiklos kokybės rodiklių matavimo sistema leidžia priimti skubius, objektyvia informacija grįstus sprendimus, svarbius tobulinant veiklą ir šalinant trūkumus. Nuo 2007 m. reguliariai atliekamas statistinės informacijos rengimo proceso patikrinimas, kurio tikslas – nešališkai įvertinti statistinės informacijos rengimo kokybę, pasidalyti patirtimi, įvardyti geruosius pavyzdžius.

Nuo 2005 m. reguliariai atliekami vartotojų nuomonių tyrimai leidžia visapusiškai įvertinti vartotojų pasitenkinimą Statistikos departamento teikiamomis paslaugomis bei jų kokybę. 2007 m. vartotojų nuomonių tyrimų sistema buvo pripažinta gerosios patirties pavyzdžiu viešojo administravimo sektoriuje.

RYŠIŲ SU RESPONDENTAIS STIPRINIMAS

Nors su statistika susijusi našta sudaro palyginti nedidelę visos administracinės naštos dalį, nepaisant pastaraisiais metais vykdytų priemonių (patobulinti imčių metodai, administracinių šaltinių pagrindu

rengiama apie 36 proc. statistinių rodiklių). Nors vidutinis statistinių tyrimų, tenkančių vienam respondentui, skaičius sumažėjo nuo 3,9 tyrimo 2004 m. iki 3,4 tyrimo 2008 m., statistinės atskaitomybės našta toliau didėja dėl naujų reikalavimų ir didėjančios paklausos statistikai. Ypač tai junta mažos įmonės (kuriose dirba 0–4 darbuotojai ir kurių pajamos neviršija 0,5 mln. litų) – joms kasmet tenka pildyti nuo 1 iki 10 statistinių ataskaitų. 2006 m., remiantis respondentų pateiktais duomenimis, pirmą kartą įvertintas laiko sąnaudomis grįstas statistinės atskaitomybės naštos rodiklis, kuris sudarė vidutiniškai 13,3 valandos, tenkančios vienam respondentui statistiniams duomenims parengti ir statistinėms ataskaitoms užpildyti.

Įgyvendinant naštos mažinimo priemones 2005 m. metinė darbo užmokesčio statistika pradėta rengti naudojant Valstybinio socialinio draudimo fondo valdybos prie Socialinės apsaugos ir darbo ministerijos („Sodros“) duomenis. 2007 m. „Sodros“ duomenys pradėti naudoti trumpojo laikotarpio pramonės, statybos, vidaus prekybos ir paslaugų statistikoje dirbančiųjų skaičiaus ir algų bei atlyginimų įverčiams skaičiuoti, todėl atsisakyta tokių rodiklių rinkimo iš respondentų. 2007 m. sudaryta tarpinstitucinė komisija, kuri nagrinėja ir koordinuoja administracinių šaltinių duomenų rinkimo, suderinamumo, panaudojimo ir apsikeitimo tarp valstybės institucijų ir įstai-gų galimybes ir teikia siūlymus. Tolimesnis tikslas – stiprinti bendradarbiavimą su respondentais, stebėti jiems tenkančią statistinės atskaitomybės naštą, nuolat ieškoti ir diegti naujas priemones jai mažinti. Bus tobulinamos verslo statistinių tyrimų imčių suderinimo procedūros. Jau dabar mažos įmonės dalyvauja ne daugiau kaip trijuose statistiniuose tyrimuose, taikoma įmonių rotacija verslo tyrimuose, toliau didinamos galimybės teikti statistines ataskaitas elektroniniu būdu.

STATISTINĖS INFORMACIJOS PRIEINAMUMO GERINIMAS IR RYŠIAI SU VARTOTOJAIŠ

Statistinė informacija vartotojams toliau buvo teikiama įvairiomis formomis – tai tradiciniai spaudiniai, pranešimai spaudai, informacija Statistikos departamento interneto svetainėje (teminės lentelės, duomenų bazės, leidiniai). Tačiau dešimtmečio antroje pusėje pradeda dominuoti statistinės informacijos sklaida elektroninėmis priemonėmis, visų pirma įgyvendinant nemokamą prieigą prie visos statistinės informacijos Statistikos departamento ir teritorinių statistikos įstai-gų interneto svetainėse. Visus Statistikos departamento leidinius *pdf formatu* vartotojai dabar gali parsisiųsti nemokamai. Rodiklių

duomenų bazėje 2008 m. pabaigoje buvo sukaupia 1215 duomenų masių, suskirstytų į temines sritis, arba 69 proc. statistinės informacijos, rengiamos pagal Oficialiosios statistikos darbų programą.

Teminės lentelės yra skirtos vartotojams, norintiems greitai gauti statistinę informaciją pageidaujama tema. Pagrindiniu statistinės informacijos šaltiniu tapo Rodiklių duomenų bazė, kurioje vartotojai, naudodamiesi paieškos sistemomis, gali patys pasirengti norimus statistinius rodiklius, jų laiko eilutes, lenteles, grafikus, žemėlapius ir kt.

Aktualiausia informacija teikiama pranešimuose spaudoje, skelbiama pagal patvirtintą metinį kalendorių.

Reguliariai atliekama suinteresuotų šalių (statistinių duomenų teikėjų ir statistinės informacijos vartotojų) poreikių analizė ir nuomonių apie teikiamos statistinės informacijos pakankamumą bei jos kokybę tyrimai. Reglamentuotos šių poreikių įgyvendinimo procedūros.

Numatytas artimiausias tikslas – pasiekti, kad visą oficialiąją statistiką vartotojai gautų vieno kontakto principu ir sistemingai trumpinti statistinės informacijos pateikimo terminus.

Statistinės informacijos naudojamumas ir Statistikos departamento veiklos efektyvumas tiesiogiai susijęs su visuomenės pasitikėjimu statistika, statistinės informacijos aktualumo, prieinamumo, pateikimo laiku ir aiškumo kriterijų reikalavimais, įsiklausymu į vartotojų nuomonę ir poreikius.

Informacija apie statistikos vartotojus leidžia gerinti bendradarbiavimą, sekti ir analizuoti vartotojų poreikius, gerinti bei populiarinti teikiamas statistikos paslaugas. Turima informacija apie vartotojų saugoma duomenų bazėse. Kontroliuojama ir skaičiuojama atsakymų į mokamas užklausas trukmė (2007 m. į vieną užklausą atsakyta vidutiniškai per 3,3 dienas). Grįžtamasis ryšys palaikomas organizuojant susitikimus su pagrindinėmis vartotojų grupėmis ir respondentais, atliekant reguliarias vartotojų nuomonių apklausas ir tyrimus tikslinėse grupėse. Remiantis vartotojų apklausų rezultatais, 2007 m. pradėtas skaičiuoti vartotojų pasitenkinimo Statistikos departamento teikiamomis paslaugomis lygis. 2008 m. jis išaugo iki 66 proc. Šiais metais įdiegta išplėstinė interneto svetainės lankytojų nuomonių apklausa, sukurta asmeninės infliacijos skaičiuoklė, suteikianti galimybę pagal asmeninio vartojimo struktūrą apskaičiuoti vartojamų prekių ir paslaugų kainų pokyčius ir palyginti su šalies bendrąja infliacija.

2006 m. buvo parengtas vartotojų statistinio raštingumo ugdymo planas. Ugdant statistikos vartotoją interneto svetainėje sukurtas skyrelis „Statistika mokykloms“ – įgarsinta ir animuota mokomoji prie-

monė 5–8 klasių moksleiviams jų statistiniam raštingumui tobulinti, turinti tikslą ugdyti naują statistinės informacijos vartotojų kartą, suprantančią ir moka naudotis statistika. Taip pat skaitomos pažintinės paskaitos mokiniams, pedagogams, studentams, žiniasklaidos atstovams. Keletas Statistikos departamento darbuotojų, turinčių mokslo laipsnius ir vardus, reguliariai skaito statistikos kursus Vilniaus universiteto studentams, kurių nemaža dalis baigę studijas dirba Statistikos departamente.

Mokslo bendruomenei sudarytos sąlygos naudoti pirminius statistinius duomenis mokslo tikslams nepažeidžiant europinių konfidencialumo reikalavimų. Konfidencialūs statistiniai duomenys gali būti teikiami naudoti mokslo tikslams taip, kad pagal juos negalima būtų tiesiogiai identifikuoti respondentų.

Šiam strateginiam laikotarpiui numatyta plėsti mikroduomenų panaudojimo galimybes ir formas, o taip pat sukurti vartotojų individualių poreikių įvertinimo sistemą ir pritaikyti ją individualių paslaugų plėtrai.

TARPTAUTINIS BENDRADARBIAVIMAS

Siekiant sėkmingai pasirengti stoti į ES, įdiegti ES ir tarptautinėse organizacijose naudojamus statistikos standartus, klasifikatorius ir metodikas, pirmieji Lietuvos statistikų žingsniai 1995-aisiais buvo susipažinti su ES reikalavimais statistikai, standartais ir kitų valstybių statistikos sistemomis.

Į Europos statistikos sistemos (ESS) veiklą Lietuvos statistika įsitraukė 2002 m. Dalyvavimas joje vaidino svarbų vaidmenį tobulinant statistikos departamento veiklą ir ugdant kvalifikuotus specialistus.

Lietuvai tapus ES nare, departamento specialistai pradėjo aktyviai dalyvauti priimant ES sprendimus statistikos srityje specialiosiose ESS darbo grupėse, komitetuose, kurių tikslas tobulinti ESS darbo organizavimą, efektyviai naudojant visų ESS narių išteklius. Departamentas, kaip ESS partneris, dalyvauja įgyvendinant Bendrijos statistikos programas ir ES teisės aktus, susijusius su statistikos sričių tobulinimu ir plėtra. Departamentas taip pat aktyviai dalyvauja tarptautinio bendradarbiavimo programose. Kasmet rotacijos principu vyksta Baltijos šalių (Lietuvos, Latvijos ir Estijos) statistikos priežiūros komiteto posėdžiai, kurių metu dalijamasi gerąją šalių patirtimi, aptariami pasiekti rezultatai, sudaromi tolesnio bendradarbiavimo statistikos srityje planai pagal 1994 m. pasirašytą Baltijos šalių bendradarbiavimo sutartį ir 1996 m. Baltijos šalių ir Eurostato bendrą pareiškimą. Jų pagrindu bendrus trišalius renginius organizuoja konkrečių statistikos sričių specialistai, kaip antai – surašymų, užsienio prekybos, nacionalinių sąskaitų, kainų statistikos, statistinės informacijos

platinimo, IT diegimo statistikos gamybos procesuose ir t. t.

Plėtodamas tarptautinį bendradarbiavimą departamentas palaiko glaudžius ryšius ir su kitų ES šalių bei kitų pasaulio šalių statistikos tarnybomis, tarptautinėmis organizacijomis. Kasmet organizuojami keli statistikos tarnybų vadovų susitikimai, kuriuose aptariami strateginio bendradarbiavimo klausimai, pristatomi šalių pasiekimai, numatomi tolimesnio bendradarbiavimo planai. Per paskutinį dešimtmetį vyko Lietuvos tarnybų vadovų susitikimai su kitų šalių statistikos tarnybų vadovais: Airijos, Austrijos, Danijos, Estijos, Ispanijos, Latvijos, Lenkijos, Moldovos, Nyderlandų, Rusijos, Suomijos, Švedijos.

Stiprindamas ryšius su kitų šalių statistikos tarnybomis, 2008 m. gegužės mėn. departamentas priėmė 72 jaunuosius specialistus iš Nyderlandų Karalystės statistikos tarnybos. Vizito metu pasikeista patirtimi šiose statistikos srityse: įmonių, švietimo, sveikatos, demografijos, valdžios sektoriaus finansų, ir užmegzti tolimesni bendradarbiavimo ryšiai.

Išaugusi departamento specialistų kvalifikacija ir sukauptos žinios leido aktyviai dalyvauti įvairiose techninės pagalbos programose. Nuo 2001 m. departamento statistikai sėkmingai konsultavo Albanijos, Baltarusijos, Bosnijos ir Hercegovinos, Kirgizijos, Kosovo, Makedonijos, MEDSTAT šalių, Juodkalnijos, Tadžikijos, Turkijos, Turkmėnijos, Ukrainos, Uzbekijos, Serbijos statistikos tarnybų specialistus.

Vienas iš svarbesnių Lietuvos ES politikos įvykių, stiprinantis Lietuvos statistikos įvaizdį Europoje, 2008 m. rugsėjo 25–26 d. organizuota kasmetinė Europos statistikos tarnybų vadovų konferencija. Statistikos departamentas ir Europos Bendrijų statistikos tarnyba organizavo 94-ąją tarptautinę nacionalinių statistikos tarnybų generalinių direktorių (DGINS) konferenciją „Oficialiosios statistikos vaidmuo mažinant administracinę naštą“. Konferencijoje įžanginę kalbą skaitė Europos Komisijos narys, atsakingas už Ekonomikos ir pinigų reikalus, Joaquin Almunia. Europos Komisijos narys taip pat susitiko su Lietuvos Respublikos Ministru Pirmininku, susitikimo metu aptarė ekonominę situaciją ir jos ateities perspektyvas Lietuvoje ir Europoje.

2008–2012 m. departamento strateginės nuostatos įpareigoja Statistikos departamento specialistus aktyviai dalyvauti ESS veikloje, ieškant naujų formų ir metodų, plečiant techninės pagalbos programų geografiją bei formuojant Lietuvos įvaizdį Europoje ir pasaulyje.

Statistikos departamento atstovas dalyvavo specialioje ESS darbo grupėje, parengusioje Bendrijos statistikos įstatymo projektą (2009 m. kovo 11 d.

priimtas Europos Parlamento ir Tarybos reglamentas (EB) Nr. 223/2009 dėl Europos statistikos, panaikinant Europos Parlamento ir Tarybos reglamentą (EB, Euratomas) Nr. 1101/2008 dėl konfidencialių statistinių duomenų perdavimo Europos Bendrijų statistikos tarnybai, Tarybos reglamentą (EB) Nr. 322/97 dėl Bendrijos statistikos ir Tarybos sprendimą 89/382/EEB, Euratomas, įsteigiantį Europos Bendrijų statistikos programų komitetą (2).

Departamento atstovai aktyviai dalyvavo specialiosiose darbo grupėse, kurių mandatas – parengti siūlymus dėl ESS išteklių efektyvaus panaudojimo, planavimo ir programavimo tobulinimo. Departamento atstovas dalyvavo specialiosios darbo grupės darbe, kuri parengė naujo ESS bendradarbiavimo ir komunikavimo koncepciją, t. y. ESS tinklų kūrimo koncepciją.

Departamento darbuotojai kasmet dalyvauja Eurostato darbo grupių (vidutiniškai 100) ir Komisijos komitetų (9) posėdžiuose, įvairių tarptautinių organizacijų (Ekonominio bendradarbiavimo ir plėtros organizacijos, Tarptautinio valiutos fondo, Jungtinių Tautų, Europos ekonomikos komisijos, Maisto ir žemės ūkio organizacijos) organizuojamuose renginiuose.

ES darbuotojai aktyviai dalyvauja ES Tarybos statistikos darbo grupėje, kuri nagrinėja ir teikia naujus pasiūlymus ES reglamentams ir kitiems teisės aktams.

Kasmet Lietuvos statistika dalyvauja JT Statistikos komisijos darbe. 2008 m. departamentas išrinktas Komisijos nariu ketveriems metams.

RYŠIŲ SU PARTNERIAIS PLĖTOJIMAS

Rengiant oficialiąją šalies statistiką ir įgyvendinant Oficialiosios statistikos darbų programą dalyvauja apie 20 valstybės institucijų ir įstaigų bei Lietuvos bankas. Oficialiąją statistiką tvarkančių valstybės institucijų atstovai, kartu su Statistikos departamento darbuotojais, dalyvauja ESS sprendimų priėmimo procese, Eurostato ir tarpinstitucinėse darbo grupėse sprendžiant statistikos sričių plėtros, organizavimo ir tobulinimo klausimus. 2006 m. pradėti Europos statistikos praktikos kodekso nuostatų įgyvendinimo darbai Europos statistiką tvarkančiose institucijose. Kai kuriose iš jų atliktas atitiktis Europos statistikos praktikos kodekso nuostatomis savęs vertinimas.

Statistikos departamento bendradarbiavimas su mokslo įstaigomis, valstybės institucijomis, visuomeninėmis organizacijomis turi ilgalaikes tradicijas. Stiprinamas ir plečiamas bendradarbiavimas su mokslo įstaigomis, jų darbuotojai pasitelkiami metodikoms rengti, ekspertizei atlikti, statistinei informacijai analizuoti. Mokslo įstaigos teikia siūlymus dėl

tarptautinių organizacijų rekomendacijų taikymo ir statistinės informacijos rengimo bei analizės. Bendradarbiaujama įgyvendinant projektus, organizuojant konferencijas, apvalaus stalo diskusijas ir kitus forumus, rengiant bendrus straipsnius ir apžvalgas. Glaudūs ryšiai palaikomi su Lietuvos statistikų sąjungos nariais. Reguliarių seminarų metu aptariami naujaisi statistikoje taikomi metodai, aktualūs ir probleminiai statistikos klausimai. Statistikos departamentas kartu su Lietuvos statistikų sąjunga rengia ir leidžia statistikos žurnalą „Lietuvos statistikos darbai“, kuriame publikuojami ekonominiai ir socialiniai pranešimai, mokslo atstovų ir Statistikos departamento darbuotojų straipsniai statistikos temomis. Kartu su Ūkio ministerija du kartus per metus buvo rengiamas leidinys „Lietuvos ekonomikos apžvalga“ (leidyba nutraukta sunkmečio laikotarpiu dėl sumažintų asignavimų statistikai).

Tolimesnės plėtros tikslas – sustiprinti koordinuojantį Statistikos departamento vaidmenį rengiant ir skleidžiant oficialiąją statistinę informaciją bei įgyvendinant kitose oficialiąją statistiką tvarkančiose institucijose joms aktualias Europos statistikos praktikos kodekso nuostatas.

Stiprinant Statistikos departamento, kaip šalies oficialiąją statistiką koordinuojančios institucijos, vaidmenį, planuojama didelį dėmesį skirti kitų institucijų ir įstaigų atliekamų statistinių tyrimų metodikų kokybei vertinti. Tam bus parengta tvarka, numatytos procedūros, papildyti Statistikos departamento Metodinės komisijos nuostatai.

Plečiant ir stiprinant bendradarbiavimą su oficialiąją statistiką tvarkančiomis institucijomis ir įstaigomis bei Lietuvos banku, planuojama reguliariai kviesti jų atstovus į Statistikos departamento kolegijos posėdžius svarstant atitinkamos srities statistikos plėtros ir tobulinimo klausimus, į Metodinės ir Terminijos komisijų posėdžius – svarstant statistinių tyrimų metodikas ir inventorizuojant bei tobulinant statistikos terminus. Planuojama organizuoti specializuotus mokymus oficialiąją statistiką tvarkančių institucijų ir įstaigų atstovams.

Toliau stiprinamas bendradarbiavimas su Pramonininkų, Verslo darbdavių konfederacijomis, Prekybos įmonių asociacija, Ūkininkų sąjunga, profesinėmis sąjungomis ir kitomis visuomeninėmis organizacijomis, tiriamas jų poreikis statistinei informacijai.

Žvelgiant į artimiausią perspektyvą svarbūs uždaviniai yra tinkamai pasirengti atlikti 2010 m.

visuotinį žemės ūkio ir 2011 m. visuotinį gyventojų ir būstų surašymus.

Atsižvelgiant į vartotojų poreikius ir nacionalinių bei ES teisės aktų reikalavimus, planuojama atlikti naujus statistinius tyrimus ir rengti papildomus statistinius rodiklius. Pavyzdžiui, bus atliktas verslo paslaugų struktūros tyrimas, rengiami su užsieniu susijusių įmonių statistikos rodikliai, išplėsta paslaugų veiklos kainų indeksų sistema, bus tęsiami darbai rengiant ir skelbiant statistinę informaciją pagal EVRK 2 red.

Toliau bus skiriamas didelis dėmesys statistinės informacijos kokybei, informuojant vartotojus apie statistinių rodiklių kokybės parametrus, skelbiant jų kokybės aprašus.

Toliau pirmenybė bus teikiama elektroninei duomenų surinkimo formai atliekant ne tik verslo statistinius tyrimus, bet ir surašymus, taip pat statistinių rodiklių duomenų bazei plėtoti, o kartu ir statistinės informacijos prieinamumui gerinti. Iškeltas gana ambicingas uždavinys sukurti priemones verslo ir apskaitos sistemų duomenims paimti ir transformuoti į tinkamus statistikai rengti. Taip tikimasi reikšmingai sumažinti našumą respondentams. Tam tikslui ketinama panaudoti ES lėšas.

Taip pat bus tobulinami procesai Statistikos departamente: diegiamos elektroninės verslo, dokumentų valdymo sistemos, toliau bus perkelti į integruotą statistinę informacinę sistemą tyrimų duomenys.

Naujojo ES reglamento dėl Europos statistikos nuostatos ir numatomi pertvarkymai oficialiosios statistikos sistemoje pareikalaus neatidėliotinai atnaujinti nacionalinį statistikos įstatymą, kartu racionalizuoti Statistikos departamento infrastruktūrą, efektyviau naudoti išteklius vadovaujantis išlaidų ir naudingumo principu.

Numatoma aktyviai dalyvauti ES statistikos tobulinimo procesuose, techninės pagalbos teikimo projektuose, stiprinti ryšius ir bendradarbiavimą su kitomis statistikos tarnybomis.

Nežiūrint užgriuvusios finansų ir ekonominės krizės ir dėl to sumažintų Statistikos departamentui asignavimų bei numatomo jo statuso keitimo, siekiama ir tikimasi, kad bus išsaugoti statistikos objektyvumo garantai – profesinis ir institucinis tarnybos nepriklausomumas, jos koordinacinis vaidmuo bei neprarastas, o tik padidėjęs pasitikėjimas statistika.